

WOLFGANG NIKOLAUS RAPPERT, *A existat în anul 1701 o rehirotonire? O analiză semantică și istorică*

Rezumat: S-a vorbit în literatură despre o „rehirotonire” a lui Atanasie de către cardinalul Kollonich la Viena. Dacă Kollonich a hirotontit *sub conditione*, nu înseamnă că a susținut că hirotontirea anterioară nu a fost valabilă. Aceasta înseamnă doar că nu s-a putut hotărî dacă să recunoască sau nu hirotontirea de la București. Și astfel a găsit o formulă artificială, oficial valabilă: *sub conditione*, gândindu-se că nu poate fi nimic rău în aceasta și probabil spunându-și astfel: dacă hirotontirea anterioară a fost valabilă, atunci ceea ce fac acum nu se ia în considerare. Iar dacă nu, atunci ceea ce fac acum nu este o „rehirotonire”, ci prima și singura. Știind astăzi că hirotontirea de la București este recunoscută (Roma o declarase deja în același an 1701) și acceptând că Kollonich a vrut să o facă *sub conditione*, putem spune, așa văzând lucrurile, că nu s-a întâmplat nimic. Să încetăm să vorbim despre rehirotonire!

Este sigur că Atanasie a rugat să fie hirotontit *sub conditione* în *Purgatio canonica* din 7 aprilie 1701 (art. 3). Dacă i-a fost îndeplinită rugămintea rămâne doar o întrebare. Pentru o verificare istorică putem împărți sursele de informație în trei categorii: surse care susțin că a existat o rehirotonire; surse care presupun că a existat o rehirotonire; surse care sugerează că nu a existat o rehirotonire.

Autorii menționați în text (Zenovie Păclișanu, Mircea Păcurariu, Octavian Bârlea) se bazează pe o singură sursă: *Historica relatio unionis Walachicae cum Romana Ecclesia* a iezuitului Andreas Freyberger. Radu Tempea presupune în *Istoria sfintei Bisereci a Șcheilor Brașovului* că a existat o rehirotonire. Tempea povestește din auzite și, ca opozant, îi este permis să exagereze: vorbește chiar și despre hirotontirea ca diacon. Nici măcar Freyberger nu susține acest lucru. Teodosie de la București îl excomunică pe Atanasie, dar formularea sa nu dovedește că rehirotonirea a avut loc, ci doar că Atanasie a solicitat-o. Doar Freyberger datează *Purgatio canonica* la 20 martie 1701 și rehirotonirea la 24/25 martie 1701. Toate celelalte surse datează *Purgatio canonica* la 7 aprilie 1701, iar scrisoarea lui Atanasie în care solicită hirotontirea *sub conditione* este datată de asemenea la 7 aprilie 1701. Aceasta înseamnă că rugămintea lui ar fi venit după rehirotonire. Nici un autor nu comentează aceasta inadvertență.

Împăratul l-a instalat pe Atanasie ca episcop la 19 martie 1701. Ciudat? Cardinalul Cornaro îl informează pe cardinalul Kollonich la 22 aprilie 1701, că Roma trebuie să hotărască în problema rehirotonirii. Ciudat? Roma nu a criticat cele petrecute la Viena, dar a spus la mijlocul anului 1701, că rehirotonirea nu poate fi făcută. Patriarhul Kallinikos se bazează pe scrisori primite de la mitropolitul Teodosie, dar nu menționează rehirotonirea, ci doar justifică excomunicarea lui Atanasie pe baza dogmelor Bisericii Orientale. Kollonich le răspunde lui Teodosie și lui Kallinikos fără să menționeze rehirotonirea.

Nicolaus Nilles este convins că nu a existat nici o rehirotonire: în scurta biografie a lui Atanasie menționează hirotontirea din 22 ianuarie 1698 de la București. Biograful lui Kollonich – Joseph Maurer – descrie ce s-a petrecut la 24 martie 1701: Atanasie, în fața lui Kollonich și a doi martori, a mărturisit și semnat Crezul. Maurer nu

ar fi trecut sub tăcere rehirotonirea: pentru el era legitim să se îndoiască de valabilitatea hirotonirii ortodoxe. În Protocolul hirotonirilor diocezei din Viena (1639-1708) nu se găsește (re)hirotonirea lui Atanasie, deși erau înregistrate cu regularitate toate hirotonirile, chiar dacă ar fi fost făcute de episcopi străini de dioceza vieneză. Codex 12096 și codex 12165 pentru Provincia austriacă a iezuiților și codex 11968 (păstrate la Biblioteca Națională a Austriei) pentru Provincia iezuiților din Boemia din 1701 nu raportează rehirotonirea, deși după Freyberger a avut loc în capela iezuită Sfânta Ana din Viena, dar raportează înmânarea lanțului de aur și a crucii cu diamante.

Cuvinte cheie: Atanasie Anghel, Viena, rehirotonire, Leopold Kollonich (Kollonitz), 1701, Unire religioasă.